

Remissvar över betänkandet SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv riv eller klistra in här

Information om dokumentet

Detta är en digitalt tillgänglighetsanpassad webbversion av yttrande som är daterat den 24 januari 2023. Det godkända originaldokumentet finns arkiverat i vårt digitala ärendesystem och har diarienummer 101-46431-2022.

Mottagare är Justitiedepartementet , ju.remissvar@regeringskansliet.se , .

Avsändare är Länsstyrelsen Stockholm.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län ställer sig generellt positiv till utredningens förslag, eftersom det är viktigt att regelverket får en bättre och tydligare struktur samt moderniseras. Barns rätt till sina föräldrar, såväl rättsliga som sociala, stärks genom förslagen och vi ser det som positivt att reglerna blir lika för alla barn oavsett familjekonstellation.

Länsstyrelsen ser inte att det finns så stora behov för en social förälder att ta del av uppgifter om barnets ekonomi inom ramen för den vardagliga omsorgen. Om en föräldrafullmakt ska ge behörighet inom förmyndarskapets område anser Länsstyrelsen att det ska införas krav på att fullmaktshavaren inte har en förvaltare samt att vårdnadshavaren ska styrka sitt förmyndarskap i samband med anmälan om föräldrafullmakt.

Länsstyrelsen anser vidare till skillnad från utredningen att det finns väsentliga skillnader i regelverket mellan förordnade förmyndares förvaltning och kontrollerade föräldraförvaltningar.

Länsstyrelsen anser att länsstyrelserna ska tas bort som överklagandeinstans i 2 kap. föräldrabalken (FB).

Handläggning av ansökan om återbetalning av underhållsbidrag vid upphävt faderskap eller föräldraskap bör flyttas till någon annan statlig myndighet.

Myndigheten vill vidare framföra följande synpunkter;

Angående 2 kap. FB och särskilt Länsstyrelsens roll som överklagandeinstans

Länsstyrelsen är överklagandeinstans i ärenden som rör socialnämndens medverkan vid fastställande av faderskap. Reglerna återfinns i 2 kap. FB.

Länsstyrelsen i Stockholms nuvarande diariesystem har varit i bruk ca 10 år. Under denna tid finns två överklagandeärenden registrerade, varav ett där fadern överklagat socialnämndens beslut om nedläggande av faderskapsutredning. Det andra ärendet rör en stadsdelsnämnd som överklagade en annan stadsdels beslut om överflyttning av utredning enligt 2 kap. 3 § andra stycket FB.

Ärendetypen är alltså mycket ovanlig.

Det är bra att språket förtydligas och förenklas i kap. 2. Det är också positivt att föräldraskapet ska utredas, oavsett om det är den som fött barnet eller inte som är okänd. Länsstyrelsen anser dock att formuleringen i 2 kap. 2 § FB är svår att tyda.

”Om ett barn som inte har fyllt 18 år och som har sin hemvist i Sverige inte har någon förälder på grund av äktenskap eller fastställelse, är socialnämnden skyldig att försöka utreda vem som är barnets andra förälder och se till att föräldraskapet fastställs.”

Att ett barn inte har en ”förälder på grund av äktenskap eller fastställelse” låter mycket märkligt i de flesta läsares öron. Här är den nuvarande formuleringen om ”ska anses som förälder” tydligare.

Länsstyrelsen anser vidare att länsstyrelserna ska tas bort som överklagandeinstans. Möjligen är det en rest från tiden då länsstyrelserna utövade tillsyn över Socialtjänsten. Denna uppgift ligger sedan länge på Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Länsstyrelsen i Stockholm har inte kompetens angående socialnämndernas arbete med föräldraskapsutredningar. Dessutom medför Länsstyrelsens inblandning att en ytterligare instans måste hantera ärendet innan det kommer till domstol. Detta fördröjer endast handläggningen. Som utredningen påpekar har barn en rätt att få klarhet i sitt ursprung. I denna rätt ligger också rätten till en skyndsam handläggning.

12.2.3 Våra överväganden och förslag

Länsstyrelsen reagerar också på formuleringarna på sid. 421. Skatteverket registrerar de uppgifter som personer uppger när de kommer till Sverige. Det är alltså inte Skatteverket som gör ”fel” i ärenden när det råder oklarheter om föräldraskap. Det har sedan lång tid pågått en stor migration till Sverige från länder helt utan, eller med väldigt bristfällig, folkbokföring. Det är därför framför allt muntliga uppgifter som ligger till grund för folkbokföringen i Sverige. Det förekommer också att barn, i olika åldrar, kommer till Sverige utan sina föräldrar, eller med personer som uppger sig

vara barnens föräldrar. Det är således inte, som utredningen påstår, klart för alla barn i Sverige vem som fött det. Det är därför positivt att utredningen ändå tar fasta på barns rätt till sitt ursprung, för båda föräldrarna.

12.3.6 En förälders rätt att väcka talan ska inskränkas genom att det införs en tidsfrist för talans väckande

Länsstyrelsen är tveksam till den föreslagna treårsfristen angående hävande av föräldraskap för den förälder som inte fött barnet. Betydelsen av ett rättsligt korrekt föräldraskap och risken för ett kringgående av regelverket måste vägas mot behovet av stabilitet i familjen och de konsekvenser som barnet och övriga berörda personer kan drabbas av när ett föräldraskap hävs sent i barnets liv. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att föräldraskap är rättsligt korrekta och det är därför inte givet att den föreslagna tidsfristen är lämplig att införa.

13.6 Det bör inte krävas samtycke från en ny partner eller att den nya partnern yttrar sig i adoptionsärendet

Utökade möjligheter till adoption är positivt. Beträffande adoptionsärenden anser Länsstyrelsen dock att en ny make eller sambo ska ges tillfälle att yttra sig över adoptionsansökan, eftersom denne kan komma att påverkas ekonomiskt av adoptionen. Enligt utredningen kan den nya partnerns inställning till adoptionen komma fram genom adoptionsutredningen, men Länsstyrelsen ser ändå att det är rimligt att dennes åsikt får komma fram på ett tydligare sätt, särskilt med hänsyn till att utredningen inte anser att samtycke ska behöva inhämtas från den nya partnern.

14.8 Informationsinsatser för familjer där sociala föräldrar finns

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd föreslås få ett informationsuppdrag med målsättningen att öka kunskapen om olika regler som inkluderar sociala föräldrar. Länsstyrelsen vill betona vikten av att även relevanta yrkesverksamma till exempel inom skolan behöver få denna information, samt vidare att den information som ges behöver målgruppsanpassas för både barn och vuxna.

14.9.4 Närmare om föräldrafullmaktshavarens behörighet

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag om att det inte är lämpligt att en föräldrafullmakt ger behörighet för fullmaktshavaren att företräda och fatta beslut i ekonomiska frågor dvs rättshandla i frågor som rör förmynderskapet.

Länsstyrelsen ser inte att det finns så stora behov för en social förälder att ta del av uppgifter om barnets ekonomi inom ramen för den vardagliga omsorgen. Det exempel som utredningen tar upp rör att en social förälder kan behöva ta del av saldot på barnets konton för att avgöra om det finns behov av att överföra pengar till barnet. Är det då verkligen nödvändigt att

en social förälder tar del av samtliga uppgifter om barnets ekonomi, exempelvis om det rör sig om en mer omfattande förmögenhet?

Har bankerna tekniska möjligheter att särskilja vilka som har tillgång till en digital tjänst med grund i föräldrafullmakt och som således endast får ta del av uppgifter om barnets ekonomi från förmyndarna som får vidta åtgärder rörande ekonomin?

Det kan finnas en risk för att föräldrafullmakten missuppfattas och att fullmaktshavaren får större utrymme att agera rörande barnets ekonomi än vad förslaget ger utrymme för.

14.9.5 Barnets folkbokföring och vissa krav i fråga om vem som kan vara föräldrafullmaktshavare

Utredningen ställer inte något krav på att föräldrafullmaktshavaren inte ska ha en förvaltare. Enligt 10 kap. 1 § FB får den som är underårig eller som har förvaltare inte vara förmyndare. Länsstyrelsen anser att motsvarande ska gälla för en föräldrafullmaktshavare om det är så att denne ska ha behörighet inom förmynderskapets område.

14.9.8 Anmälan och återkallelse av en föräldrafullmakt

Utredningen föreslår att behörigheten för fullmaktshavaren ska omfatta en rätt att ta del av uppgifter som rör barnets ekonomiska angelägenheter under förutsättning att vårdnadshavaren även är förmyndare.

Länsstyrelsen anser till skillnad från utredningen att det ska finnas en kontroll av att vårdnadshavaren också är förmyndare innan en föräldrafullmakt registreras hos Skatteverket. Om föräldrafullmakten ska ge befogenhet inom förmynderskapets ramar blir det märkligt att inte kontrollera detta. Det förekommer att vårdnaden och förmynderskapet inte sammanfaller. Exempelvis leder ett förvaltarskap hos en förälder automatiskt till att hen inte längre är förmyndare för barnet enligt 10 kap. 1 § FB.

Länsstyrelsen anser vidare att banker ska kontrollera om en person är förmyndare innan hen får agera som förmyndare hos banken. Annars finns det stor risk för att obehöriga rättshandlingar vidtas. Att bankerna uppger att det brister i denna kontroll anser Länsstyrelsen inte motiverar att det även ska brista vid kontrollen inför registreringen av en föräldrafullmakt.

Det finns ett förslag om att det ska införas ett nationellt register över godmanskap, förvaltarskap och förmynderskap (se SOU 2021:36). Det är tydligt att det finns ett stort behov av ett sådant nationellt register, bland annat för banker. I dagsläget för varje överförmyndare ett register över de ställföreträdarskap som finns inom den egna verksamheten. Det finns

således möjlighet att inhämta uppgifter rörande vem som är förmyndaren för barnet.

14.13.5 Närmare om gemensam vårdnad som utövas av en förälder och en särskilt förordnad vårdnadshavare

Utredningen uttalar att förordnade förmyndares förvaltning (14 kap.) alltid är kontrollerad och att regelverket i stor utsträckning är det som gäller när föräldrars förvaltning är underkastad kontroll. Länsstyrelsen vill emellertid betona att det finns väsentliga skillnader i regelverket. Regleringen kring vilka bankmedel som ska vara spärrade för uttag utan samtycke från överförmyndaren skiljer sig avsevärt åt (se 13 kap. 8 § FB jmf 14 kap. 8 § FB). Dessa bestämmelser har stor betydelse för samhällets kontroll över förmyndarnas förvaltning. Det är viktigt att ha detta i åtanke om man väljer att ändra reglerna i enlighet med utredningens förslag.

Länsstyrelsen vill också framföra att reglerna kring kontrollen av förmyndares förvaltning av barns tillgångar redan idag är komplicerade och svårtillämpliga för förmyndare och överförmyndare. Utredningens förslag kommer innebära ytterligare en variant av förmyndarförvaltning som skiljer sig från dagens uppdelning mellan föräldrar och förordnade förmyndare.

17.1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Länsstyrelsen anser att bestämmelsen skulle vara tydligare om man hänvisade till bestämda kapitel, exempelvis 13 kap. stället för att hänvisa till ”bestämmelser för föräldrars förmyndarförvaltning”. Det gör det lättare att tillämpa bestämmelsen om man är osäker på vad dessa bestämmelser återfinns.

Angående återbetalning av underhållsbidrag

Länsstyrelsen anser att handläggning av ansökan om återbetalning av underhållsbidrag vid upphävt faderskap eller föräldraskap bör flyttas till någon annan statlig myndighet. Se 5 § lagen (1969:620) om ersättning i vissa fall för utgivna underhållsbidrag.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med handläggare Anne Öster som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen och tillförordnad rättsdirektör Helene Munkner medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/om-webbplatsen/sa-hanterar-vi-dina-personuppgifter.html>.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post stockholm@lansstyrelsen.se, postadress

Länsstyrelsen Stockholm, Box 22067, 104 22 Stockholm, eller ring vår växel
010-223 10 00.

Vår webbadress är [lansstyrelsen.se/stockholm](https://www.lansstyrelsen.se/stockholm).